

TARİHE GİRİŞ

DEĞERLER EĞİTİMİ MERKEZİ YAYINLARI
© Eserin Her Türlü Basım Hakkı Anlaşmalı Olarak
Değerler Eğitimi Merkezi Yayınlarına aittir.

ISBN : 978-605-4036-02-8
Sertifika No: 0107-34-007151

Kitabın Adı
Tarihe Giriş

Kitabın Yazarı
Dr. Bekir BİÇER

Yayın Koordinatörü
Mahmut ZENGİN

Editörler
Yrd. Doç. Dr. Necdet SUBAŞI
Prof. Dr. Yasin AKTAY
Prof. Dr. Burhanettin TATAR

Redaksiyon
Fatma TUNÇ YAŞAR

Kapak Düzeni
Erhan AKÇAĞLU

Sayfa Düzeni
Utku SÖNMEZ

Baskı-Cilt
Nesil Matbaacılık

Dem Yayınları Ensar Neşriyat Tic. A. Ş. Organizasyonudur.

1. Basım
Kasım 2008

İsteme Adresi
Kıztaşı Cad. No: 10 Fatih / İstanbul
Tel : (0212) 491 19 03 – 491 19 04 Faks : (0212) 491 19 30
www.ensarnesriyat.com.tr ensar@ensarnesriyat.com.tr

TARİHE GİRİŞ

Dr. Bekir BİÇER

İstanbul 2008

Dr. Bekir Biçer

1963 Çorum doğumlu. İlk ve Orta öğrenimini Çorum'da yaptı. Hacettepe Üniversitesi Tarih bölümünde yüksek öğrenimini tamamladı. Danışmend-name'nin Tarihi Değeri adlı teziyle yüksek lisansını, Firdevsi-i Rumi ve Tarihçiliği isimli çalışmasıyla doktorasını tamamladı. Yazar evli ve iki çocuk babasıdır.

Kitapları: Firdevsi-i Rumi ve Tarihçiliği, Türklerin İslamlaşma Süreci, Danışmend Gazi Destanı ve Modernist Müslüman Mustafa Kemal'dir.

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	1
Önsöz.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

I. Tarihe Giriş	7
II. Tarihin Tanımı	8
III. Tarihin Konusu	17
IV. Tarihî Bilgi ve Tarihî Olayların Özellikleri	22
V. Tarihî Kavramlar	26
VI. Tarihçi Kimdir?	27
VII. Tarihçinin Yöntemi	32
VIII. Tarih Bilimine Yaklaşım Tarzları.....	38
IX. Tarih Öğrenmenin Yararları	41
X. Tarih Biliminin İstismarı	46
XI. Tarihe Yardımcı Bilimler.....	48
XII. Tarih ve Takvim	53

İKİNCİ BÖLÜM

I. Tarih Disiplinleri.....	57
A. Hikayeci (Rivayetçi)Tarih.....	57
B. Öğretici (Didaktik) Tarih.....	58
C. Bilimsel Tarih	60
II. Tarihin Kaynakları	68
A. Sözlü Kaynaklar.....	71
B. Yazılı, Çizili, Sesli ve Görüntülü Kaynaklar	77
III. Tarih Yazım Aşamaları	82
A. Tarihî Kaynakların Tasnifi	84
B. Tarihî Kaynakların Tahlili.....	84
C. Tarihî Bilgilerin Karşılaştırılması.....	84
D. Tarihî Kaynakların Tenkidi	86

a. Dış Tenkit	88
b. İç Tenkit	92
E. Terkip (Sentez) Yapma	95
F. Yorumlama	96
G. Tarihin Çağlara ve Bölümlere Ayrılarak İncelenmesi .	102

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

I. Tarihin Bilimsel Gelişimi	105
II. Türkiye’de Modern Tarih Yazıcılığı	110
III. Tarihin Yeni Şubeleri	116
IV. Yerel Tarihçilik	117
V. Tarih Felsefesi	120
Sonuç	129
Okuma Listesi	133
Kaynakça	135

Sunuş

YAŞADIĞIMIZ DÜNYA tam bir bilgi patlamasının yaşadığı bir dünya. Bilginin aşırı bir artışı ve çoğalması söz konusu, ama garip bir biçimde bu bilgi artışı insanları daha bilgili kılmıyor. Aşırı bilgi, bilgilendirici fonksiyonunu neredeyse yitirmiş, çünkü bu bilgi çokluğu sağlıklı bir zihnin işleyişini neredeyse felç ediyor. Bilginin geleneksel formları değişmiş, bilginin yeni biçimleri, bütünsellik algımızı parçalıyor, yoğun bilgi bombardımanı arasında yolumuzu kaybetme çelişkisini yaşıyoruz.

Bilgi çağı da denilen bu zamanda uzmanlaşma alabildiğine ileri boyutlara varmış, ama bu uzmanlaşmanın bir aşamasında bilgi alanları birbirine alabildiğine yabancılaşmıştır. İnsanlar kendi uzman oldukları alanın dışındaki alanlara yabancılaştıkça, tabii oldukları bilim disiplinleri yüzünden kendi alanlarının hakkını vermekten de uzaklaşıyorlar. Bu disiplinler altında bilim "gerçek hakkında bir bilgi" olmaktan ziyade giderek "bilgi hakkında bir bilgi" olmaya doğru yol alan bir "kopuş" durumunu yaşamak zorunda kalmaktadır.

Bu kopuş sadece bilgi ile bilginin nesnesi olan gerçek arasında değil, aynı zamanda sıradan insan ile akademik dünya, farklı disiplinler ve yine bu disiplinlerin kendi iç hiyerarşisi arasında, daha da ilginç bu disiplinler ile Türkiye arasında yaşanmaktadır.

Oldukça giriftleşmiş bir dünyayı içindekilerle ve dışındakilerle birlikte kavramanın imkânları azalıyor, çünkü bilginin ve bilmenin sınırları genişliyor. Yeni bir dünyada, çoğalan ve her biri farklı bir disiplin içinde şekillenen yüzlerce deneyimden beslenen bilgi formları modern insanın bilgiyle kurmak istediği temas noktalarını daraltıyor. Bilgi hiyerarşisi yeniden şekilleniyor, bu nedenle bilginin her bir türüne nüfuz etme konusundaki geleneksel ilgilerin takviye edilmesi gerekiyor.

Bu mülahazalardan hareketle Değerler Eğitim Merkezi, tüm bu kopuşları bir nebze telafi edebilmek amacıyla "bilim disiplinlerine giriş" türünden yeni bir dizi başlatıyor. Edebiyattan iletişime, dinden felsefeye kadar pek çok alanda, birer ön-okuma programı da sayılabilecek bu küçük kitaplar dizisiyle, genel okuyucunun akademi dünyasının bilgisiyle buluşması amaçlanıyor. Herhangi bir bilimsel bilgi ya da disiplinle uzmanlık düzeyinde temas kurmamış bir ilgi dünyasını beslemek amacıyla tasarlanan seride belli başlı alanlara ilişkin bir mukaddime ihtiyacının karşılanması hedefleniyor. Bu çerçevede özellikle sosyal bilimler alanından din bilimleri alanına, kendi içinde pek çok kompartımana bölünmüş modern bilgi envanterinin hâkim temel unsurları üzerinde hazırlık düzeyinde bir giriş denemesi sayılabilecek bu çalışmaların okuma programlarına belli bir düzen ve derinlik katması umulmaktadır.

Temel disiplinlere giriş niteliğindeki bu kitapların her biri, sahasının uzmanlarınca yazılmış ve her bir disiplinin gelişim tarihi, iç çeşitlenişi, ayrımlaşması ve özellikle Türkiye'deki tarihi ile birlikte bu disiplin hakkında daha kapsamlı bir okuma listesini içermektedir.

Türkiye'deki bilgi birikiminin kendi bütünlüğünü temin etme, akademi ve halk arasındaki ilişkiyi sağlıklı bir biçimde tesis etme, bilimlerin birbirleriyle daha kolay temaslarını sağlama ve bütün bu bilimlerin Türkiye ile ilgilerini bütünsel bir çerçevede yeniden gözden geçirme noktasında faydalı olmasını umuyoruz.

Değerler Eğitimi Merkezi / Mayıs 2008

Önsöz

İNSANLARDA TARİH MERAKI insanlık tarihi kadar eskidir. Her ne kadar tarihini tespit etmek mümkün olmasa da. İnsanların ilk ilgilendiği tarih, masal ve efsanelerden oluşuyordu. Halk kendinin bilincine vardığı zaman, tarih bilinci yavaş yavaş gün ışığına çıktı. Tarihle ilgili genel kabul görmüş yargılar şöyledir. Tarih, evrenin vicdanıdır. Tarih bilinci öncelikle bilgi ve zihniyet meselesidir. Tarihsiz toplumlar talihsiz toplumlardır. Tarih milletlerin hafızasıdır. Tarihini kaybeden milletler, hafızasını kaybetmiş sayılır. Tarih canlı bir olgudur. İnsanı anlamak için tarihi bilmek gerekir...

İnsan tarihî bir varlıktır. İnsanın tarihî bir varlık olması demek, onun üç boyutlu bir zaman içinde yaşaması demektir. Burada zamanın boyutlarıyla geçmiş, şimdi ve gelecek zaman kastedilmektedir. Zamanın iki yanı vardır: Fizik-kozmik yanı, antropolojik-tarihi yanı. Fizik-kozmik zaman tek boyutludur. Onun ne bir başlangıcı ne de bir sonu vardır; fizik-kozmik zaman, akış içindedir. Onun sabit bir noktası yoktur, ne hızlılık ne de yavaşlık tanır; bir düzeye akıp gider; o reel varlığı belirler. Böylece, hem insan başarıları ve tarihi olaylar, hem de kozmik olaylar bu zamanın içinde yerlerini alır.

İnsan sürekli yapıp-eden bir varlıktır. İnsanın yapıp ettikleri "şimdi" denilen zamanda başlar. Fakat "şimdi" bir orta noktadır; onun bir dün, bir de yarını vardır; o, bir tarafıyla insanı düne, geçmişe, diğer tarafıyla da yarına, geleceğe bağlar. Çünkü her "şimdi", biraz sonra geçmiş olmakta, hem de geleceğe uzanmaktadır.

İnsanın tarihi bir varlık olması demek, onun bütün başarılarıyla, başından geçen ve geçmiş olan bütün olaylarla zaman boyutlarına kök salması demektir. Zamanın boyutlarına kök salmak demek, insanın geçmişi, geçmişteki başarıları bilmesi, şimdiyi geçmişin başarılarına dayanarak ve geleceği hesaba katarak yaşaması demektir. Bu, geçmişteki başarıların izlenmesi, hataların tasfiye edilmesi ve devamlılığın kurulması demektir.

Tarihî bir varlık olan insan daima dünün başarılarıyla, kültürel mirasıyla hesaplaşmak zorundadır; çünkü ilim, felsefe ve kurumlar ancak böyle ilerleyebilir. Bu da insanın yaptıkları ettikleri arasında bir devamlılık kurulmasıyla gerçekleşebilir. İnsanın tarihi bir varlık olması, onun daima dünü ile erişebildiği kadar uğraşmasını, dünün iyi ve kötü tecrübelerinden faydalanmasını gerektirir. Fakat bu hiç de kolay bir iş değildir. Çünkü düne inmek isteyen insan bugünün insanıdır. Bugünün insanının içinde yaşadığı durumla, kendi hayatını şekillendiren görüşlerle, dünün insanının içinde yaşadığı durum, onun hayatına belli bir biçim veren görüşler arasında farklar vardır.

Bugünün insanı içinde yaşadığı varlık şartlarından, belli bir görüş tarzından kalkarak "dün"ünü yoklamalıdır; onun dününden beklediği belli bir amaç olmalıdır. Bir topluluğun bugünkü görüş tarzını, bugünkü başarılarını canlandırmayan, ona yeni bir hayat katmayan bir "dün" kenara atılması, ortadan kaldırılması gereken bir dün olmalıdır. Böyle bir dün sadece yüküttür.

Aslında "dün"le hesaplaşmak demek, onu bir revizyondan geçirmek, rahat yürüyebilmek için sırtımızdaki yükü hafifletmek demektir. Böyle bir ayıklanma insanın bugünü ve yarını için zarruridir. Zaten öğrenmek insana bunu sağlamalıdır.

Bütün ilimlerde olduğu gibi tarih ilminin gayesi gerçeğin anlaşılır kılınmasıdır. Gerçek muhtelifdir ve sayısız görüş açılarından hareketle ancak kavranılabilir, ilimlerin çokluğu buradan kaynaklanır, bu çokluğu aydınlatmak gerekir, o da gerçeğin bir cephesidir.

Tarih araştırmalarında kullanılan kaynaklar ne kadar sağlam olursa olsun, tarihçi araştırmalarında ne kadar objektif olmaya çalışırsa çalışsın ve denenen yöntem bilimsel olduğu iddiasını ne kadar taşırsa taşıсын ortaya konulan eser mutlak doğruyu yansıtmaz. Zaten tarihçiler tarafından ortaya konulan bilgilerin çoğu evrensel olma iddiasına rağmen, evrensel bilgi hüviyetini kazanamamıştır. Evrensel bilgiye ulaşma isteği şimdilik hayal olarak kabul edilmektedir. Aslında sınırlı kavramlara bağlı olduğu için kaçınılmaz olarak sınırlı kalan bilgimizin, gerçek olarak bildiğimiz bilgilerden daha fazla olduğu bilinmelidir.

İnsanlar dünle bugün arasında gelip gitmektedir. Bazen insan geçmişi bir "bayram sevinci" olarak algıladığı için "orada" kalmak ister. Geçmişi şimdide taşıyıp, şimdide durarak, geçmişin keyfini çıkarmaya uğraşanlar olduğu gibi. Bu çabalar insanın bugünü ve yarını ile ilgilenmediği için anlamsızdır. Şimdide sıkışıp, gözlerini geçmişe çeviren bakışa "nostalji" denir. Kökenine indiğimizde, *nostos* ve *algos* sözcüklerinden oluşan nostalji, dilimize "geri dönüş ağrısı" diye çevrilebilir. Halbuki tarih, bir nostalji değil, bugünü anlama çabasıdır.

Türkiye’de tarihi bir nostalji değil, bilim olarak kabul eden bir anlayış doğmuştur. Bu nedenle tarihi doğru anlamının gereği olarak tarih metodolojisi konusunda son yıllarda yeni çalışmalar yapılmaktadır. Bu alanda çalışmaların artmasının ana sebebi tarihin hayatımızda tuttuğu yerle ilgili olmalıdır. Buna karşılık Türkiye’de bilimsel tarih adına ve bilimsel çalışmalar yerine yerleşik, bilim dışı bir anlayışın egemen olduğu görülmektedir. Tarihin gündemimizde tuttuğu yere paralel olarak tarihsel yöntem konusunun bilimsel bir mantıkla tekrar ele alma zorunluluğu doğmuştur. Bu çerçevede kitabımız okuyucuya tarihin ne olduğuna dair ön bilgi ve ipuçları vermeyi amaçlamaktadır.

Bu çalışmada bu zamana kadar Tarih Usulü, Tarih Metodolojisi ve Tarih Felsefesine dair yazılan kitapların deyim yerindeyse bir sentezi yapılmaya çalışılmıştır. Yeni bilgiler ışığında “Tarih nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Tarihe Giriş adıyla yazılan bu kitap, tarihe giriş başlığını taşıyan ilk kitap olma özelliğini taşımaktadır. Tarihe dair yazılan eserler ana hatlarıyla taranmış, konumuzu ilgilendiren bilgiler derlenerek el kitabı mahiyetinde bir eser ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda kullanılan kaynaklar dipnot olarak verilmiş, kaynak yoğunluğuna sebep olmamak için dipnot tekrarından sakınılmıştır. Çalışma esnasında eserlerini yoğun bir şekilde kullanmama izin veren değerli hocam Ayhan Bıçak’a, eleştirileriyle ufuk açan Fatma Tunç Yaşar’a yardımlarını esirgemeyen dostum Osman Özkan’a, öğrencim Dürdâne Öztürk’e ve kızım Büşra’ya teşekkür ederim.

*Dr. Bekir Biçer
Konya 2008*